

drugih pa je dal popraviti in okrasiti. Kardinal Riario, katerega stanovanje je blestelo v bajnem krasu kakor nobenega kralja ne tako, postavil je obširno cerkev „dvanajstih apostolov“.

Toda več, kakor vsi takratni svetli knezi rimske cerkve, storil je Sikstov odlični nečak Julijan della Rovere, mož svetovne slave in za lepe umetnosti največjega pomena; pač vreden, da ga natančno spoznamo. — Rojen je bil dné 5. grudna l. 1443. v Albizzoli blizu Savone od jako ubožnih starišev. S pomočjo darežljivih dobrotnikov je v Perugiji dovršil modroslovne šole, in potem je vstopil v red sv. Frančiška, kjer si je um obogatil z visoko učenostjo, zraven pa srce oblažil s pobožnostjo. Ko je njegov stric postal papež Sikst IV., bil je Julijan, doslej skromen menih, takoj imenovan kardinalom. Dohodki njegove službe so bili veliki, a vse je porabil, v čast mu bodi to rečeno, v vzvišene namene. Cerkev „sv. Petra v verigah“ (in Vincoli) je njegovo delo; lopo pri cerkvi sv. Neže dal je z ogromnimi stroški olepšati. V rimski okolici so skoraj vsa imenitnejša poslopja, cerkve in palače iz one dobe od njega. Pobožne učene knjige in lepe umetnosti so bile njegovo jedino veselje. Na nje tudi pozneje ni pozabil, ko je bil dné 31. vinotoka leta 1503. izvoljen papežem, ter si je pridejal ime Julij II. Nasprotno. Ob času njegove vlade so sicer besneli po Italiji kruti viharji; krvavim bojem ni bilo nî konca nî kraja. Julij II. sam je dostikrat prijel svetli meč ter hitel na čelu svojih čet v ognjeno bitko. Vse je srečno dovršil; sleherni sovražnik se mu je pokoril. Država rimskih papežev ni bila nikdar tako krepka kakor pod jeklenim Julijem II.; on je, reči se smé, med vsemi papeži najboljši vojskovodja in najbolj prebrisani državnik. Kdo bi si mislil, da je tudi največji, za umetnosti navdušeni Mecenat? In vendar! Neverjetno je, kako je bil Julij vnet za vedo in umetnost, koliko je zanje razkošno daroval! Istodôbni pisatelji so mu pridejali častni priimek: „Magnorum semper molium cupidus — vedno hrepeneč po velikih stavbah“. Živel je v jasnih dnevih, v katerih so preizborni umetniki cvetli kakor rožice. Ni veka, ki bi bil jednak temu. Zlata dôba lepih umetnostij se

prične in dospe kmalu na nenaden vrhunec. Brhki čopič še ni nikdar lepše slikal kakor takrat. Sredi čudotvornega kroga odličnih umetnikov pa kraljuje, kakor oblastna matica v plodnem roju, Julij II.; on jih ščiti in osrečuje s časnim blagostanom. Kdor koli tu a i tam po svoji zmožnosti zaslovi, pokliče ga veliki papež takoj v Rim na svoj dvor. Malo mu je mari, koliko bo za to potrosil, dobro vedoč, da izvrstnega umetnika ne preplačajo niti zlate gore. Vasari, zanesljiv življenjepisec, pripoveduje med drugim: Ko je bil Julij II. l. 1503. v Florenciji, videl je tudi Michelangela, katerega slava je že donela po vsej Italiji; pošlje mu po svojem tajniku takoj veledušen dar — 300 cekinov, da bi ga privabil k sebi. Pozneje je naročil Julij pri njem svoj grobni spomenik. Umetnik zvrši kmalu načrt, ki je papeža kar očaral. „Koliko bo pa to stalo?“ vpraša Julij. „Sto tisoč skudov“ (= 250.000 gld.); odvrne Michelangelo. „Sien ducento millia — naj bo dvesto tisoč!“ (= pol milijona), dé sv. oče ponosno. Koliko milijonov je Julij sploh izdal za umetnosti, ni mōči preračunati. Pritrgal je samemu sebi, živel je v blestečem Vatikanu ravno tako skromno in preprosto, kakor nekda v bornem samostanu, — samo da bi le umetnike podpiral. Drugi vladarji in bogataši trosijo neštete vsote za dragocene slavnosti, šumeče plese in druge minljive stvari, Julij II. je svoje imetje polagal na oltar lepih umetnostij, ki večno trajajo.

Pred vsemi je zbral krog sebe nedosežno trojico: Bramante - Rafael - Michelangelo. Videli bomo še pozneje pri posameznih, koliko je Julij zanje storil, kaj jim je naročeval, kako jih je navduševal in vodil. L. 1507. je položil temeljni kamen sedanji cerkvi sv. Petra, pri kateri so od takrat nad sto let tekmovali najboljši duhovi. S tem je Julij II. ponudil veleumom priliko pokazati, koliko v umetnosti sploh premorejo. Še bolj kakor pri sv. Petru, je Julijevo ime na veke poveličano v Vatikanu; kar ima ona prva palača na svetu najlepšega, to je zvršeno po Julijevem naročilu in v njegovem duhu. Koliko bi bil on še deloval in izumil, da ga ni neizprosna smrt tako zgodaj, že 21. svečana l. 1513. nemilo pokosila! (Dalje.)

Književnost.

Slovenska književnost.

Poslednji čas so nam ponudili založniki nekaj manjših izdelkov.

Zlate jagode. Zbirka basnij za slovensko mladino in preprosto ljudstvo. Nabral Anton Kosi,

učitelj. V Ljubljani. Izdala in založila Ig. pl. Kleinmayr & Fed. Bamberg. 1894. 8". Str. 144. Cena 60 kr. — Ker ne nahajamo v tej zbirki izvirnih izdelkov, razven maloštevilnih nabiralčevih, ni nam treba ocenjati je obširno. Vse so v nevezani besedi; prav mnogo je Slomškovih, veliko jih je

povzetih iz „Vrtca“. „Predgovor“ razlaga ob kratkem pomen in namen basni in njeno zgodovino. Šolskim knjižnicam so prav primerne; ker jih je nabranih lepo število, rabita jih lahko katehet in učitelj prav koristno. Zato radi opozarjamo na ta književni šopek.

F. Sv.

Šaljivi Jaka ali zbirka najboljših kratkočasnic za slovensko mladino. Nabral in priredil Anton Kosi, učitelj. II. zvezek. V Ljubljani, 1894. Izdal in založil Janez Giontini. 8°. Str. 72. Cena 24 kr. (Barvana slika je za naslov na platnicah). — Naslov bi poročevalec popravil in rekel rajši: „Zbirka kratkočasnic itd.“ zakaj „najboljših“ naznanja mnogo, in kdo si je v svesti, da je izbral res najboljše stvari. Kdor čita posamezne šaljivice, nahaja tudi manj dobre. Zlasti one so semtertje manjše vrednosti, ki se opirajo na dovtip. V dovtipih se šaljivemu Jaku včasih malo sponese: ni čuda, saj so dobri dovtipi redki kakor zlati denar. Vendar se nam zdi zbirka dobro in pošteno berilo. Želeli bi le, da bi se o častitljivih osebah (n. pr. stariših, na strani osmi: „Slama v glavi“) in stvarih ne priobčevali dovtipi.

F. Sv.

Venček pravljic in pripovedek. Slovenski mladini spisal Jos. Freuensfeld. Drugi natis. V Ljubljani, 1894. Založil in prodaja Janez Gion-

tini. 8°. Strani 88. (Z barvano sliko.) Cena 20 kr. — Ta „Venček“ smo v prvem natisku že ocenili v lanskem letniku str. 95. Dobro znamenje, da se je oskrbel tako hitro II. natisek (ne natis)!

V delu je rešitev. Poučna povest. Hrvaški spisal Davorin Trstenjak. Prosto poslovenil Božidar Flegerič. V Ljubljani, 1894. Založil in prodaja Janez Giontini. 8°. Str. 128. Cena 30 kr. (Z barvano sliko.) V nekem selu v Pokolpju sta dobila župnik in učitelj jako zanemarjeno ljudstvo. Složno, potrpežljivo in neutrudljivo sta se oba prizadevala tako dolgo, dokler nista ljudij poboljšala in s tem tudi osrečila. To jedro je v obliki povesti, ki ima lepo нравno podlago, še lepši namen in tudi lepo obliko. Da je pripovedovanje krepko in se slika tu pa tam morda preživo, da se kaka stvar manj vjema z istinitim življenjem, to lahko umevamo, ozirajoč se na namen knjige, da je za preprosto ljudstvo. Slovenski prevod je v obče lep; na nekaterih mestih silí vendar preveč izvirnik na dan, in je zato kak stavek skoro neumeven. Tudi je tiskovna poprava včasih premalo natančna. Vendar nam je knjiga nenavadno ugajala, bodisi zaradi vsebine, bodisi zaradi zares narodne govorice, ki nam tako živo kaže značaj hrvaškega naroda.

F. Sv.

Razne stvari.

Kongres krščanskih starinoslovcev v Spletu - Solinu.

(Priobčil Fr. S. Lekše.)

Minulega meseca je umrl v Castelgandolfu v Rimu v 73. letu svoje dobe začetnik in največji svetovni učenjak krščanskega starinoslovja: Gian Battista de Rossi. Okoli njega se je zbralo obilo učencev in učenjakov, kateri so pridno delali v njegovem duhu na starinskem, še zelo malo obdelanem polju po raznih mestih in krajih. Tu se je kopalo in razkopavalo, iskalo in proučevalo tako, da je z leti narastlo veliko gradiva. Obto so pa starinoslovci davno že želeli, da se kje sestanejo ter izmenivši misli povedó svoja mnenja in se pogovoré, kako bi najuspešneje na tem polju dalje delali vsak v svoji stroki. Treba pa je bilo zato izbrati deželo in mesto, katero je bogato na svojih izkopaninah. Poleg Rima pa menda ni v starinah bogatejšega mesta, kakor je stara nadškofovska stolica Salona, današnje Solin, ki leži v svojih ruševinah ne daleč od Spleta, največjega mesta naše južne pokrajine. In tako je Splet-Solin, in ž njima hrvaški narod, doletela velika čast v Evropi, da so se tu glasú evropskega učenjaki zbrali in zborovali od 20. do 23. vel. srpana t. l.: prvi zbor ali mednarodni kongres krščanskih arheologov.

Že leta 1892. se je zbralo na solinskih razvalinah nekoliko krščanskih starinoslovcev. Ti so sklenili sklicati prihodnjega leta omenjeni shod. In da bi bilo vse pripravljeno in, kakor je treba, urejeno, izbrali so odbor šesterih móž, kateri so znani po svojih delih v krščanskem starinoslovju. Omenimo jih: Msgr. Fran Bulić, Ad. Hytrek, dr. Z. Jelić, dr. W. A. Neumann, dr. H. Swoboda in dr. A. de Waal. Ti so vse pripravili, ne ozirajoč se na gmotne troške ali težave. Toda preprečila je kolera kongres, kateri bi bil imel zborovati meseca kimovca minulega leta. Zato se pa ni vse odložilo, ampak preložilo na letos, in lahko rečemo, kolikor poznejši toliko krasnejši je bil shod, kateri bo ostal gotovo neizbrisljiv v spominu vsem, kateri smo se ga udeležili. In da bi po želji velebratnega gospoda urednika nekaj zvedeli čitalci „Dom in Svet“-a o njem, podam kratek opis samega zbora: Splet, Solin itd. opisal bom drugikrat z drugimi mesti.

Dné 19. vel. srpana popoldne je prišlo na la-diji mnogo shodnikov; odbor jih je pozdravil in lepo, prav srčno sprejel. Zvečer nato je bila v spletskem gimnaziju pripravljena seja. Msgr. Fran Bulić, kateri je za spletsko-solinske spomenike to, kar je de Rossi za rimske katakombe, pozdravi vse člane v latinskem jeziku ter poprosi, da si izberejo predsedništvo za shod. Jednoglasno izberejo te-le